

เรื่อง “การจัดบริการอนามัยแม่และเด็ก ผู้สูงอายุ ในนครเทียนจิน สาธารณรัฐประชาชนจีน”

วิทยากรโดย

นพ.ชลทิศ อุไรฤกษ์กุล ผู้อำนวยการศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี
ดร.พวงเพ็ญ ชื่นประเสริฐ ผู้อำนวยการสำนักความร่วมมือระหว่างประเทศ

ผู้ดำเนินการเสวนา

นพ.ชัยพร พรหมสิงห์
รก.นายแพทย์ทรงคุณวุฒิกรมอนามัย

จากการภารกิจกรมอนามัยในการอภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพเพื่อประชาชน กรมอนามัยได้จัดศึกษาดูงานการจัดบริการอนามัยแม่และเด็ก ผู้สูงอายุ ในนครเทียนจิน สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารจัดการ แนวทาง และวิธีการดูแลอนามัยแม่และเด็ก รวมถึงผู้สูงอายุ ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

คณะดูงานของกรมอนามัยได้เดินทางไปดูงาน 3 สถานที่ด้วยกัน คือ

- Tianjin Health Bureau Kindergarten
- Tiantong Medical Nursing Homes: สถานดูแลผู้สูงอายุเทียนถง
- Tianjin Women and Children Health Center

Tianjin Health Bureau Kindergarten ก่อตั้งมากกว่า 60 ปี ได้รับรางวัลศูนย์เด็กเล็กมาตรฐาน โดยรับเด็กเข้าเรียนอายุ 2-6 ปี ค่าใช้จ่ายประมาณ 2000 หยวนต่อเดือน บุคลากรที่ให้การดูแลเด็ก จบการศึกษาด้านการดูแลเด็กระดับปริญญาตรี ศูนย์นี้อยู่ภายใต้การกำกับในส่วนสาธารณสุขของนครเทียนจิน และมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในการตรวจสุขภาพเด็ก สภาพภายนอกอาคารบริเวณทางเดินและสนามเด็กเล่นเป็นยางสังเคราะห์ป้องกันอันตรายจากการหกล้ม เครื่องเล่นเด็กทำจากพลาสติกกลบเหลี่ยมป้องกันอันตราย มีสถานที่ให้เด็กทำกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกอาคาร มีการใช้เครื่องมือในการทำ eye exercise เพื่อการป้องกันสายตาสั้นและ lazy eye

สำหรับศูนย์เด็กเล็กที่อยู่ในสังกัดของกรมอนามัยให้มีการพัฒนาเป็นศูนย์ต้นแบบของกระทรวงสาธารณสุขในด้านการดูแลที่มีมากกว่ามาตรฐานทั่วไป โดยเฉพาะการดูแลทางด้านการแพทย์ เรื่อง eye Exercise เป็นเรื่องที่น่าสนใจแต่ต้องหาหลักฐานอ้างอิงเชิงวิชาการให้ชัดเจนก่อนที่จะนำมาใช้ การควบคุมมาตรฐานของศูนย์เด็กเล็กในประเทศไทยบางส่วนอยู่ในการกำกับดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ถ้ากรมอนามัยสามารถร่วมมือกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการสนับสนุนทางด้านวิชาการจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงาน อาจให้เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าเรียนเพื่อให้มีรายได้ในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งศูนย์เด็กเล็กในไทยมากกว่าร้อยละ 90 จะสังกัดและสนับสนุนโดยองค์กรปกครองท้องถิ่น ดังนั้นถ้าองค์กรปกครองท้องถิ่นส่วนท้องถิ่นไม่ให้ความสนใจในการพัฒนา ศูนย์เด็กเล็กจะยังคงเป็นปัญหาในการพัฒนาคุณภาพต่อไป ดังนั้นควรผลักดันขับเคลื่อนในระดับนโยบายกับผู้รับผิดชอบกระทรวงมหาดไทยในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้ได้มาตรฐาน

Tiantong Medical Nursing Homes: สถานดูแลผู้สูงอายุเทียนถง เป็นสถานบริการทางสุขภาพ ภาคเอกชนในเครือของบริษัท Tianjin Tiantong Aging Industry Development Group มีบุคลากรประมาณ 500 คน และจำนวนเตียง 1000 เตียง ให้บริการการดูแลทางการแพทย์และสุขภาพผู้สูงอายุ การเดินทางท่องเที่ยว การวิจัยพัฒนา ฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ บริการด้านสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนให้คำปรึกษาการลงทุนทางธุรกิจด้านผู้สูงอายุ สถานดูแลผู้สูงอายุเทียนถง เปิดให้บริการในปี 2009 ภายใต้การสนับสนุนจากภาครัฐ ได้รับรางวัลต้นแบบด้านการพัฒนาสตรี ด้านการเชิดชูเกียรติผู้สูงอายุด้าน

อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ต้นแบบการพยาบาลดูแล โดยบูรณาการงาน 5 ด้าน ได้แก่ การแพทย์ โภชนาการ ที่อยู่อาศัย การฝึกอบรม และกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ การบริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านเริ่มปี 2015 ดูแลผู้สูงอายุได้ถึง 60,000 คน โดยใช้ระบบ one center, multiplatform โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ต ออนไลน์ มาช่วยในการบริหารจัดการ มีบริการเยี่ยมดูแลถึงบ้านโดยทีมหมอครอบครัว มีบริการดูแลด้าน อาหารและโภชนาการ การทำความสะอาดบ้าน ช่วยเหลือการจ่ายค่าสาธารณูปโภค และบริการสายด่วน ฮอตไลน์ มีกิจกรรมทัศนศึกษาท่องเที่ยวนอกสถานที่ต่าง ๆ มีกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ตามความสนใจของผู้สูงอายุ เช่น การวาดภาพ การคัดลายมือด้วยฟู่กันจีน การเล่นเกมกรุก หัตถกรรมประดิษฐ์ ฝึกหัดใช้คอมพิวเตอร์ การเต้นรำ เล่นดนตรี ชมภาพยนตร์ เรียนรู้การดูแลสุขภาพตนเองในห้องเรียน การเขียนบทละคร กำกับการ แสดง และแสดงบนเวที มีบริการร้านค้าสะดวกซื้อสำหรับผู้สูงอายุ หรือเลือกซื้อผ่านระบบออนไลน์ทาง อินเทอร์เน็ตภายในห้องพักบริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน เริ่มในปี 2015 ให้การดูแลผู้สูงอายุที่บ้านในเขตเมือง เทียนจินได้ถึง 60,000 คน โดยใช้ระบบ one center, multiplatform โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ต ออนไลน์ มาช่วยในการบริหารจัดการ มีบริการเยี่ยมดูแลถึงบ้านโดยทีมหมอครอบครัว มีบริการดูแลด้านอาหารและ โภชนาการ การทำความสะอาดบ้าน ช่วยเหลือการจ่ายค่า สาธารณูปโภค และบริการสายด่วนฮอตไลน์ มีการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร ระบบฐานข้อมูล การดูแลรักษาความปลอดภัย เช่น มีกล้องวงจรปิด ครอบคลุมทุกจุดในสถานดูแล มีการจัดฝึกอบรมพยาบาล นักกำหนดอาหาร นักสังคมสงเคราะห์ และ หลักสูตรผู้ดูแล 300 ชั่วโมง ปัจจุบันธุรกิจการดูแลผู้สูงอายุในประเทศจีนเน้นการดูแลที่บ้านถึง ร้อยละ 90 ดูแลในชุมชน ร้อยละ 7 และดูแลในสถาบันร้อยละ 3

ประเทศจีนเริ่มมีสถานบริการดูแลผู้สูงอายุภาคเอกชนมากขึ้น มีบทบาทการดูแลทั้งในสถานบริการ และในชุมชน แต่ยังขาดการควบคุมกำกับมาตรฐานที่ชัดเจนจากรัฐบาล เช่นเดียวกับประเทศไทยที่แม้ว่ามี ประกาศกระทรวงเรื่องการควบคุมกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านสำหรับภาคเอกชน แต่ยังขาดการนำไปบังคับใช้ โดย อปท. กรมอนามัยควรสร้างความตระหนัก และความรู้ แก่อปท. และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องถึง ความสำคัญของการประกอบกิจการการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน และการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากมีคำร้องเรียน จากผู้รับบริการเพิ่มขึ้นทุกปีถึงการบริการที่ไม่ได้มาตรฐานและส่งผลกระทบต่อชีวิตผู้สูงอายุ

กรมอนามัยควรศึกษาวิจัย และพัฒนานวัตกรรมต้นแบบการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ภาวะที่พบบ่อย ในผู้สูงอายุ เช่นภาวะสมองเสื่อม เข้าเสื่อม การหกล้ม โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หรือมาตรการทางสังคม ที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม พัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดยศึกษาจาก ความสำเร็จของจีนที่นำเอาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนชาติตน มาใช้ในการส่งเสริมสุขภาพ ศึกษาวิจัยและ พัฒนานวัตกรรมระบบการสื่อสารทางสังคมออนไลน์ และระบบ multiplatform มาใช้ในการบริหารจัดการ สนับสนุนเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งนี้บนพื้นฐานของไทยที่มีอาสาสมัครจำนวนมากและ ให้บริการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนอย่างเข้มแข็งด้วยจิตอาสา ประเทศจีนส่งเสริมระบบการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน และขยายผลอย่างรวดเร็วในระยะเวลาอันสั้น และมีการเน้นมาตรฐานการฝึกอบรมผู้ดูแลด้วยหลักสูตร 300 ชั่วโมง และคุณภาพผู้รับบริการอบรม ประเทศไทยควรให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับการส่งเสริมและพัฒนา หลักสูตรการอบรมผู้ดูแลที่มีคุณภาพ มีการกำกับติดตามประเมินผลการอบรม รวมถึงการควบคุมคุณภาพ มาตรฐานของผู้ดูแล และการดำรงรักษาอาชีพผู้ดูแลให้อยู่ในระบบอย่างยั่งยืน

Tianjin Women and Children Health Center มีผู้รับบริการ 468,000 คนต่อปี ให้บริการเน้น การคัดกรองในแม่และเด็กมากกว่าการให้การรักษาระดับ Tertiary Care การคัดกรองหญิงตั้งครรภ์และหลัง คลอด คือ

- Pre pregnancy ได้แก่ การคัดกรอง HIV, Syphilis, Folic acid level
- Gestational Period ได้แก่ การคัดกรอง Chromosome และ Neural Tube Defect (NTD)

- Postpartum Period ได้แก่ การคัดกรอง Congenital hypothyroid, Dysaudia, Congenial heart disease, Cataract ในเด็ก และโรคสะโพกเคลื่อนในเด็ก โดยใช้ Ultrasound
- Screening and intervention of autism
- Surveillance and intervention of children's overweight, High blood pressure, hyperglycemia, hyperlipidemia

ความสำเร็จด้านสาธารณสุข คือสามารถลด IMR (Infant mortality rate) จาก 9.4 ต่อ 1000 LB ในปี 2000 เหลือ ประมาณ 5 ต่อ 1000 ในปี 2006 โดยความสำเร็จจากการลด IMR ได้จาก 1.strong policy 2.การ M&E อย่างเข้มข้น อัตราแม่ตาย อยู่ในระดับต่ำ และร้อยละ 61 ของแม่ตาย มีสาเหตุที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และกลุ่มเสี่ยงต่อแม่ตายได้แก่ แม่อายุมาก (≥ 35 ปี) แม่ที่เป็น Immigrant การควบคุม Birth defect ได้ผลดีโดยใช้กลยุทธ์ในการป้องกัน 3 ระยะได้แก่ ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์ และระยะหลังคลอด ส่งผลให้อัตรา Birth defect พบน้อยกว่าร้อยละ 1 โดยร้อยละ 44 ของ Birth defect พบก่อนคลอด และค้นพบ Birth defect ได้เมื่ออายุครรภ์น้อยกว่า 10 สัปดาห์เพิ่มมากขึ้น

นครเทียนจินมี Women and Children health center และยังมีสถานบริการลักษณะดังกล่าวครอบคลุม 16 อำเภอ โดยการให้บริการจะมุ่งเน้นในการคัดกรองโรค เป็นหลัก ซึ่งเป็นรูปแบบการบริการที่โรงพยาบาลแม่และเด็กของกรมอนามัย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ มีการคัดกรองโรคที่อยู่นอกชุดสิทธิประโยชน์ของประเทศไทย ได้แก่ การ Screen congenital Heart ,Hip dislocation , Folic acid level ซึ่งควรที่จะศึกษาว่ามีความคุ้มค่าที่จะคัดกรองดังกล่าวในประเทศไทยหรือไม่ การขึ้นำชุดสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอนามัยแม่และเด็กที่เหมาะสมและมีความคุ้มค่า ควรเป็นบทบาทของโรงพยาบาลของกรมอนามัย สาธารณรัฐประชาชนจีนมี Teenage birth ต่ำกว่า 10 ต่อ 1000 แต่มีแนวโน้มของ หญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งประเทศไทยควรศึกษาข้อมูลร้อยละของหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุตั้งแต่ 35 ปี ว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นหรือไม่

สรุปโดย นางสาวนิตยา โฆษา นักวิชาการสาธารณสุข
นางสาวธัญญารักษ์ พิบุลย์พล นักประชาสัมพันธ์

ที่มา : เวทีสัมมนาวิชาการกรมอนามัย ครั้งที่ 5/2559
เรื่อง “การจัดบริการอนามัยแม่และเด็ก ผู้สูงอายุ ในนครเทียนจิน สาธารณรัฐประชาชนจีน”
วันที่ 8 มิถุนายน 2559 ณ ห้องประชุมกำธร สุวรรณกิจ กรมอนามัย